

Andrej Praprotnik.

(V spomin napisal dr. Fr. L.)

Ko smo dné 27. rožnika spremili Andreja Praprotnika na poslednji zemski poti, zdelo se nam je, kakor da se je od nas ločila lepa in srečna dōba našega narodnega življenja in delovanja. Saj je bil pokojni Praprotnik izmed glavnih delavcev in podpornikov naše narodne stvari v minuli dōbi poslednjih 50 let; saj je najbolje poznaval potrebe našega naroda, pa je tudi zanje deloval čisto in stanovitno.

Stavimo mu sicer tu majhen spomenik, toda stavimo mu ga z odkritosrčno hvaležnostjo; morda nam pride na pomoč prijazna roka, da mu postavimo še boljšega.

Andrej Praprotnik se je rodil dné 9. listopada l. 1827. v Podbrezjah, kjer je bil njegov oče cerkvenik. Njegova vzgoja je bila jako dobra;

mati mu je vcepila v srce pobožnost, ki mu je ostala kot najlepša dota do smrti. Njegov

prvi župnik, domoljubni in goreči Pirc, poznejši misionar, bil je tudi Praprotnikov prvi učitelj, in drzemo se reči, prvi vzornik za poznejše življenje. Najbolj pa je odločil njegov poznejši stanstric Jak. Praprotnik, ki je bil učitelj v Št. Juriju pri Kranju in je vzel malega dečka k sebi. Že tukaj se je pripravljaval za učiteljski stan. Hodil je potem v šolo v Kranju in v Ljubljani, kjer se je leta 1843. posvetil učiteljskemu poklicu. Pripravljalnico učiteljsko je pohajal dve leti in potem

šel za učitelja v domači kraj, kjer je ostal tudi dve leti. Zatem je služboval v Kamni Gorici, Škofji Loki, na Dobrovi in naposled v Ljubljani

A Praprotnik

od l. 1858., kjer je ostal do svoje smrti. Od leta 1874. je bil stalni voditelj I. mestne šole, dokler ni l. 1890. stopil v pokoj.

Kdor je poznal poprej krepkega moža, ki se je častitljivo sukal v šoli in v pisarni, videl je kmalu potem, da ne bo dolgo: teža let je upognila njegovo telo, slabotno je pohajal po ljubljanskih ulicah; če si pa govoril ž njim, slišal si, kako votlo in težko pokašljeje. Zato se nismo čudili, ko se je dné 25. rožnika raznesla novica, da je blagi Andrej Praprotnik zatisnil za vselej oči.

Kar je bil naš Marn, Anton Lesar, Blaž Potočnik in kar je naš čislani zlatomašnik Luka Jeran v duhovskem stanu za svoj narod, to je bil v svojem učiteljskem stanu pokojni Andrej Praprotnik: pravi sin svojega naroda, ki je vstrajno deloval v čistem duhu našega ljudstva, oklepajoč se z vso ljubeznijo njegovih svetinj, vere in jezika, za narodni prospeh in napredek. Prav zato je v njegovem življenju in delovanju vse tako lepo ubrano in soglasno, zato ga je vse ljubilo in odkritosrčno spoštovalo, prav zato bo ostal v naši kulturni zgodovini vedno v častnem spominu. In ker sem že imenoval Marna, naj še dostavim, da je on, ki je dobro poznal in cenil prave zasluge, izredno spoštoval Praprotnika, vedno ga omenjal z veseljem in nekakim ponosom, in mu bil tudi udan v resničnem prijateljstvu.

Prve zasluge Praprotnikove so zasluge za narodno šolstvo. Na tem polju je bilo treba dobrih učnih knjig. In Praprotnik jih je oskrboval, dejal bi, leto za letom. „*Spisje*“, „*Abecednik*“, *berila* i. dr. so nam malim učencem že na prvih šolskih klopéh oznanjala Praprotnikovo ime. Še se dobro spominjam, kako nam je l. 1869. prinesel tedanji ravnatelj in katehet, sedanji župnik gosp. J. J. v šolo „*Slovensko slovnico za pervence*“ Praprotnikovo, kako se je njegovo oko svetilo in je njegovo lice žarelo od veselja, ko nam je razkladal slovenščino v 4. razredu ljudske šole po tej slovnici. In kako smo je bili učenci veseli! Rad priznavam, da mi je prav ta slovnica vzbudila veselje do slovenščine in mi pokazala pot do trdnega znanja. Zlasti odtlej sem tudi posebno še čislal Praprotnika.

Pa tudi na polju mladinskega zabavnega in sploh zabavnega in poučnega slovenskega slovstva je pridno deloval Praprotnik in izdal v ta namen trojni „*Darek pridni mladosti*“, „*Koledar slovenski*“, in objavil spiske semtertje po listih in berilih.

Praprotnik je bil tudi pesnik. Ni se sicer nikdar povzdignil do posebno visokih mislij, tudi si ni prizadeval za pesniško slavo, a ljubko in po domače je zapel marsikatero pesmico, ki je znana še danes. Zlasti treba to reči o njegovih cerkvenih pesmih, katerih nekatere, Marijine, se prepevajo po vsem Slovenskem po cerkvah in hišah, po gorah in dolinah.

Praprotnik si je pridobil za slovensko slovstvo in učiteljstvo velike zasluge s svojim listom, „*Učiteljskim Tovarišem*“, ki ga je ustanovil l. 1861., urejal dvajset let in zanj tudi mnogo spisal. Koliko težav, bridkostij in skrbij je imel pri listu, umeva le kak slovenski urednik ali pisatelj. Praprotnik je bil miren in vstrajen značaj, zato je tudi kot urednik deloval tako vstrajno.

Koliko je deloval kot odbornik in predsednik pri raznih društvih, ne opisujemo v tem kratkem pregledu. Poleg drugega je bil od l. 1870. ud c. kr. šolskega sveta za Kranjsko.

Andrej Praprotnik je dobil za svoje obilno delo marsikako priznanje, a najbolj je razveselil njega in njegove prijatelje leta 1883. zlati križec za zasluge.

A mož ni bil samo delaven za svoj narod v javnosti s spisi, ampak kot dober in mil učitelj v šoli z besedo in vzgledom. Vsi učenci so ga imeli radi, saj se mu je razodevalo na licu njegovo dobro srce. Pa tudi njegovi tovariši v učiteljski službi so ga ljubili. Mislim, da ne trdim preveč, ako pravim, da ni imel sovražnika.

Bil je vseskozi tudi dober družinski oče, ki je svoje otroke vzgajal v duhu svoje matere. Pobožnost in veselje do učiteljskega stanú je vcepil vsem otrokom, oziroma hčeram v srce; le hčere namreč so preživele svojega očeta.

Kakor je lepo živel, tako je tudi lepo umrl. Ne vemo, ali bi ga imenovali bolj srečnega ali bolj velikega, če se oziram na tako življenje in tako smrt. Zares, bil je vzor slovenskega

učitelja, in takemu veljaj naša ljubezen, naše najudanejšje spoštovanje.

Najboljši slovstven spomenik je postavil še živemu Praprotniku naš nepozabni Marn v „Jezičniku“ XIX. l. 1891., str. 9—25. V tem so našteti natančno vsi njegovi spisi in je označena njihova vsebina. Ob njegovi smrti pa ga je najlepše, najresničneje poslavil „Učiteljski Tovariš“ v 14. številki, kjer je objavil njegov dnevnik, segajoč do leta 1884., in njegovo sliko. Spominjali so se ga žalno vsi slovenski listi in ljubljanska šolska poročila.

O malokaterem človeku se sme reči, kar trdimo o pokojnem Andreju Praprotniku, da je bil po svetopisemskih besedah ljub Bogu in ljudem.

Naposled podajemo po „Jezičnik“-u pregled Praprotnikovega slovstvenega delovanja.

1. Začetki, poskusi, sestavki v vezani in nevezani besedi v Navratilovem „Vedežu“ l. 1848. in 1849., v „Sloveniji“ l. 1849.; njegove proizvode so objavljale tudi „Drobtince“ l. 1850., „Slovenska Bčela“ l. 1851., 1852., 1853.; „Šolski Prijatelj“ posebno obilo spisov in spiskov: l. 1852., 1853., 1854., 1855., 1856.; „Glasnik slovenskega slovstva“ l. 1854. ima nekaj pesmic; mnogo je dopisoval v „Danico“ kakor tudi v „Novice“.

2. *Spisje za slovensko mladino*. Spisal And. Praprotnik, učenik. V Ljubljani 1852. 8°. II. natisek je izšel popravljen in pomnožen l. 1866., III. leta 1873., IV. l. 1881., V. l. 1887.

3. *Slovenski abecednik* l. 1856.

4. *Pervo in drugo Berilo za slovenske šole* l. 1857.

5. *Pesmi, cerkvene in druge*. Zložil Andrej Praprotnik, učenik. V Ljubljani 1856. 8°. Str. 140.

6. *Koledar Slovenski za navadno leto 1858*. Dal A. Praprotnik. Tretji tečaj. V Ljubljani.

7—9. *Darek pridni mladosti*, podelil Andrej Praprotnik, učenik. Z nekaterimi podobnicami. Pervi zvezek. V Ljubljani 1861. 16°. Str. 136. — Drugi zvezek. V Ljubljani 1863. Str. 134. — Tretji zvezek. V Ljubljani 1864. Str. 135.

10. *Svete pesmi za šolsko mladost*. Nabral in na svitlo dal A. Praprotnik. V Ljubljani 1864. 16°. Str. 140. II. natisek l. 1869., III. l. 1873.

11. *Marija naša Pomočnica* in šopek duhovnih cvetic, molitvic in pesmic, posvečen milostivi Devici Mariji, češčeni na Brezjah na Gorenjskem. Spisal A. P. V Ljubljani 1866. 8°. Str. 455.

12—14. *Palček*. Koledar za leto 1866. Dal Andrej Praprotnik. Jednako za l. 1867 in 1868.

15. *Slovenski Abecednik* za prvi razred ljudskih šol. 1868.

16. *Slovensko-nemški Abecednik*. 1869.

17. *Slovenska Slovnica za pervence*. Spisal Andrej Praprotnik, učitelj. V Ljubljani 1869. 8°. Str. 94.

18. *Učiteljski koledar za navadno leto 1871*. Izdalo učiteljsko društvo za Kranjsko. Vredil Andrej Praprotnik. V Ljubljani.

19. *Dr. Lovro Toman*. Založila in izdala Mat. Slov. V Ljubljani 1876. 8°. Str. 180.

20. *Slovenski Spisovnik*, svetovalec v vseh pisarskih opravilih. Spisal Andrej Praprotnik. Izdala in založila Družba sv. Mohora. V Celovcu 1879. 8°. Str. 372.

21. *Abecednik* za slovenske ljudske šole. Sestavil Andrej Praprotnik, nadučitelj in voditelj I. m. peterorazredni deški ljudski šoli v Ljubljani.

22. *Učiteljski Tovariš*, katerega lista je uredil dvajset letnikov.

Odkletje.

Leži, leži gozdič prostrán,
Prostrán gozdič, gozdič temán;
V njem bukov je in hrastov les,
In vitke jelke, smreke vmes.
V gozdič ta ne prodrè nikdár
Z nebá goreči solnčni žar.
V gozdiča sredi jasa je,
In v jasi čuda krása je:
Tu virčki žuboreč tekó,
In bujno trave tu rastó,
Tu cvete čarobojni cvet,
Sèm zbirajo se ptice pet.
V to bujno jaso, v mlado rast
Prihaja srnica se past.

Po trati tu paševa se,
Pri virčku ohlajeva se.
In često lovec jo sledí,
Sledí jo pač, a ne dobí.
Ko bliska bi zažaril kres,
Zgubi žival se v temni les.
Ne bode lovec je ujel,
Če tudi proži lok in strel.
Žival morilni strel pozná,
In usmrtiti se ne dá.
Med lovci pa je pripoved,
Ki srne té poznajo sled,
Da srna deva bila je,
Se z godcem zaročila je.